

Туристичні маршрути *Заставнівського району* (путівник)

Вступ

Що таке туризм? Багато різних думок висловлено з цього приводу. Одні доводять, що туризм – це вид спорту, інші – відпочинок, або стан душі.

Заперечити не можна ні одне з тверджень, скоріше навпаки – розширити асоціативний ряд.

Адже, туризм одне з тих багатогранних явищ сучасності, що спрямоване на задоволення різноманітних потреб людини.

Тож, скільки потреб, стільки ж і трактувань.

Кожен обирає в туризмі те, що ближче його вподобанням. Ви самі переконаєтесь в цьому, якщо наважитесь відірватися від домашніх турботі здійснити захоплюючу подорож: туристичними маршрутами Заставнівщини.

Мандруючи лісовими стежками і польовими дорогами, сидючи біля туристської ватри, Ви відчуєте близькість з природою, оздоровитесь фізично і духовно, отримаєте заряд енергії на багато днів вперед і, зрештою, зрозумієте: що для Вас є туризм.

Пропонуємо Вам маршрути походів вихідного дня Заставнівщиною. Не вагайтеся.

Спробуйте відірватися від телевізора чи комп'ютера і Ви отримаєте масу приємних емоцій, дізнаєтесь багато нового про особливості рідного краю. Крім того, через пізнання навколишнього середовища, Ви неодмінно відкриєте й нові грані своєї особистості.

Приємних вихідних!

ЗМІСТ

МАРШРУТ № 1

м. Заставна – с. Дорошівці

МАРШРУТ № 2

м. Заставна – с. Погорілівка

МАРШРУТ № 3

м. Заставна – с. Кадубівці

МАРШРУТ № 4

*с. Хрещатик – с. Звенячин – смт. Кострижівка –
с. Прилипче – с. Бабин*

МАРШРУТ № 5

м. Заставна – с. Василів

МАРШРУТ № 6

м. Заставна – с. Онут – с. Баламутівка

МАРШРУТ № 7

м. Заставна – с. Вікно

МАРШРУТ № 8

*с. Задубрівка – с. Горішні Шерівці – с. Горошівці –
с. Добринівці – с. Ржавинці*

м. Заставна – с. Дорошівці

Як дістатись: маршрутний автобус Чернівці – Дорошівні – Заставна

ОПИС МАРШРУТУ:

Дорошівці – мальовниче село Заставнівського району, знаходиться на північному заході Чернівецької області. Коли вперше прийдеш сюди, здається, потрапив у гірське село – кам'яністі схили оточують його з усіх сторін, притискуючи до правого берега сивого Дністра.

Місцевість Дорошівців знаходиться у руслі, яке зробила собі річка та її протоки за мільйони років. Про вік дністровської долини свідчать скам'янілості тварин і рослин, які знаходяться у відслоненнях круч.

У центрі села побудована школа, де навчаються учні. Біля школи – скверик, в якому на перервах відпочивають школярі. Тут ростуть білокорі красуні-берізки, і каштани, і ясени.

«ШКОЛА» – 1 станція, з якої туристична група вирушила у мандрівку по селу.

Рухаючись 500 метрів на північний схід ми досягли 2-ї зупинки – «ДНІСТЕР». Дністер – найбільша річка Українських Карпат, яка бере початок на північно-західному схилі гори Розлуч біля села Середя Львівської області. Річка протікає північною межею Чернівецької області з заходу на схід довжиною 272 км. Тут вона протікає по каньйоноподібній долині із чистими звивинами і високими стрімкими берегами. Ширина долини не перевищує 150–200 м. Заплава річки слабо виражена, складається з гальки та гравію. Русло річки дуже звивисте, нерозгалужене. На жаль, береги Дністра засмічують, а гравій добувають для власних потреб жителі як села, так і району.

Подорожуючи правим берегом річки Дністер в південно-західному напрямі, через 700 метрів туристи потрапили на 3 зупинку – «ДОЛІШНЯ ХАЩА». Вниз за течією за селом на схилах Дністра – Долішня хаща. У недалекому минулому це були в основному хащі ліщини, кизилу, терену, калини, горобини, шипшини. Тепер тут, особливо у верхній її частині, зустрічається велике розмаїття дерев: клени, липи, граби, дуби, клокичка периста.

В тіні дерев, на схилах ярів навесні тут зацвітають підсніжники і проліски, ряс і анемона, конвалія і фіалка лісова.

Стежкою, яка повертає на південь, через 400 м. потрапляємо на 4 зупинку – «ВЕЛИКЕ ГОРОДИЩЕ». Стежкою, якою, за переказами, гонили на водопій панську худобу, піднімаємося у Велике Городище.

В цьому урочищі було виявлено поселення трипільської культури (III тис .до н.е).

Старожили розповідають, що на місці Городища років 250 тому існувало турецьке укріплення, яке було знищено під час захоплення Буковини Австрією.

Зараз в Городищі знаходиться пам'ятник – кам'яна плита із написом: «Пам'ятник. Охороняється державою. Пошкодження карається законом».

Цікаве Городище тим, що там росте велика кількість трав'янистих рослин. Зокрема, такі рідкісні, як горицвіт весняний, шиверекия подільська, ковила волосиста, первоцвіт весняний.

Квітучий килим утворюють королиця звичайна, дзвоники персиколисті, звіробій звичайний, деревій тисячолістий.

Прямуючи далі на південь, а потім повернувши на південний захід, згодом на північний схід, подолавши шлях 2 км., опинилися на наступній 5 зупинці «ФАЛИНСЬКИЙ ВОДОСПАД». У верхній частині каньйоноподібного потоку Фалинський (притока Дорошовецько-Товтрянського потоку) руслом перетинаються вапняки, пісковики та піщані мергелі сеноманського ярусу крейдової системи, а також темно-сірі аргіліти з прошарками пісковиків та вапняків нижнього

девону-верхнього силуру. В 200 метрах вище за течією в руслі бічного невеличкого притоку з боку дороги утворена низка водоспадів з уступами відповідно 1,0 та 1,8 м. (в пісковиках), 2 та 3,5 м. (в вапняках), 7м. (в аргілітах). Водність потічка коливається від 0,1 л/сек. в посушливі періоди до 20–40 л/сек. у вологі періоди року. В правому бічному урвищі схилу в органогенних вапняках відкрито отвір у природно підземну порожнину довжиною до 5 м., шириною 0,5 м. і висотою до 1,5 м. щилинного типу з ерозійно–корозійною пробкою. Нижній водоспад вибиває у аргелітах мікроканьйон. Протилежний бік Фалинського потоку ускладнений мальовничими брилами вапняків нижнього баденію, що зповзають по стрімкому схилу чи утворюють серію ерозійних ніш вздовж терасових рівнів.

Враховуючи цікавий набір геологічних та геоморфологічних утворень, мальовничість ущелини і відносну рідкість водоспадів цю ділянку з каскадами водоспадів слід взяти під охорону в якості державної геологічної пам'ятки природи місцевого значення загальною площею 3,2 га.

Попереду 6 зупинка – ДОРОШОВЕЦЬКИЙ ВОДОСПАД «БУРКАЧ». Щоб дістатися на цю зупинку ми пройшли 1 км в північно-західному напрямі. Потім повернули на захід. Підходячи до зупинки, почули гуркіт водоспаду. В каньйоноподібній частині долини Товтринського потоку – правої притоки річки Дністер руслом перетинаються вапняково-доломіто-мергелісті версти силурійської системи з утворенням перепадів та уступів. Один з них в південній частині села по вулиці Українській за двором № 2 уривається мальовничим досить потужним водоспадом висотою 6 метрів, в тому числі 5 метрів вільного падіння води з вапнякового козирку. Під козирком в шаруватих мергелісто-вапнякових прошарках утворена ніша-грот по всьому фронту водоспаду. Нижче за течією утворена котловина діаметром до 20 метрів як природний видовий амфітеатр. Ширина водоспаду в залежності від рівня води коливається від 2 до 4 метрів. Середньопересічні витрати води становлять до 0,3-0,5 м. куб./сек.

Враховуючи потужність водоспаду, відносну рідкість таких геологічних утворень та мальовничість він потребує охорони в якості державної геологічної пам'ятки природного місцевого значення загальною площею до 0,1 га. вздовж потоку.

Сучасний стан: поруч і безпосередньо на правому крилі козирку водоспаду влаштований фундамент допоміжного приміщення №2. Правий берег потоку вище водоспаду впирається в кам'яну огорожу цього ж двору. Лівий берег вище водоспаду – стежка з деревною та чагарниковою рослинністю та огорожі інших дворів. Нижче водоспаду – стрімкі схили та фрагменти городів. На схилах – самовільні скидання сміття. Русло вище за течію забруднюється побутовими відходами з прилеглих до потоку дворів.

Знову наш шлях на північний схід в напрямі школи. Через 400 метрів ми повернулися на початкову станцію.

Здійснюючи подорож, дізналися багато цікавого. Готуючись до подорожі краєзнавці з багатьох різних джерел почерпали інформацію про ті географічні об'єкти, на яких ми робили свої зупинки.

Чудовий буковинський край, чудова природа рідного села. Незвідані стежки кличуть у путь.

м. Заставна – с. Погорілівка

Як дістатись: маршрутний автобус Чернівці – Баламутівка – Заставна

ОПИС МАРШРУТУ:

Маршрут розпочинається від моста автодороги Вікно-Баламутівка. Піднімаємося на високий правий берег річки Чорний Потік, яка позначена на картах ще з 1774 року, звідки відкриваються чудові краєвиди місцевості. Тут зберігаються залишки окопів Першої світової війни 1914–1918 років. Саме в цьому місці російські війська вперше застосували хімічну зброю, саме тут відбувся відомий всім Брусиловський прорив 1916 року.

Проходимо правим берегом в напрямку до села Погорілівка і зупиняємося в геолого-ботанічному урочищі «Мартинівка». Це урочище відоме і своєю історичною стороною. Так, археологами Чернівецького національного університету була досліджена ця територія. У самій долині між двома ставками було знайдено Трипільське поселення IV – III тис. до н.е. Особливою знахідкою тут є давньоруське поселення XII–XIII ст., яке у 1962 році досліджував

відомий археолог Борис Онисимович Тимошук. Так, з лівої сторони річки на невеликому пагорбі була розкопана давньоруська церква, на Буковині приблизно така церква була збудована в с. Василеві.

На правому березі на пагорбі відвідуємо історичну печеру «Мартинівка», в якій на протязі тисячоліть переховувались від нашествя загарбників місцеві жителі. Довжина печери становить 80 м., висота входу, 2,20 м. існують два входи розташовані поруч у стрімкому схилі до долини. Печера карстового походження, довжина 10 м., а в кінці галереї знаходиться завал із великих плоских брил гіпсу, що відшурувались від стелі. Ймовірно, цей завал утворився вже в історичний час, так як подекуди він перекриває антропогенні відклади. У печері живуть кажани та лиси. При дослідженні цієї печери було знайдено рештки знарядь праці, тварин, людей давньоруського часу XII–XIII століття.

Особливо красива «Мартинівка» весною, коли починає все зеленіти і з'являються рідкісні ранні рослини, такі як: сон-трава, ковила волосиста, ковила ріпча, лещиця дністровська, сон чорніючий, горицвіт. Тому урочище «Мартинівка» належить до заповідника.

У сусідньому урочищі «Фуштейка» ознайомлюємося із печерою, яка знаходиться неподалік піщаного кар'єру. Довжина її 201 м., висота біля входу 2,20 м. активна печера з постійним водостоком закладена в гіпсах. Ширина в окремих місцях досягає 5-6м., а висота 2-3м. і більше. Вгору і вниз за течією підземного потоку вона вклинюється у вузькі непрохідні щілини затоплені водою. Гіпс сильно вивітрений, тому стеля печери досить нестабільна.

Печера «Фуштейка», яка названа за твердженням Е.Фішера, за ім'ям одного грабіжника, що нібито там жив і зараз відома місцевим жителям. Існують легенди і про урочище «Мартинівка» походить від козака Мартина, який тут заснував село. А в іншій легенді розповідається, що одного разу вороги напали на поселення, жінки та діти сховалися у печері і довго були там без їжі та води. Діти почали страждати від спраги і жінка на ім'я Марта вийшла вночі з печери щоби взяти води. Але вороги її схопили. Тому це урочище називається «Мартинівка».

Долина річки являє собою систему рибогосподарських ставків (10 ставків). На початку села Погорілівка вздовж правого берега річки «Чорний Потік» знаходяться п'ять штучних печер на господарстві місцевих жителів.

Ці печери люди використовують у господарстві, вони там тримають буряк, картоплю та закриті в банках овочі та фрукти. Всі вони були видовбані приблизно в XIX ст., прадідами людей, які там проживають. Точні дати їх виникнення ніхто не знає. Старожили свідчать, що це було задовго до Першої світової війни 1914-1918 року. Найдовшою штучною печерою є печера на господарстві Паліброди, її довжина становить 18,2 м., ширина 1,6 м., висота 1,7 м. Вона має хрестоподібну форму, правий та лівий рукав, які рахуються найбільшими рукавами із всіх п'яти штучних печер. Правий рукав має 10 м., у ньому зберігають картоплю, а лівий 8 м., у ньому зберігають буряк. Інші печери також оригінальні за своєю будовою. В цих печерах влітку найхолодніше, а взимку найтепліше.

По правому березі річки «Чорний Потік» від урочища «Мартинівка» до урочища «Язвора» знаходиться і ряд природних печер:

«Ворожка» (довжина 20 м.)

«Козячі Ніжки» (довжина 18,5 м.)

«Ріжок» (довжина 8 м.)

«Грот Бика» (довжина 11 м.) – назву отримав через бичачий череп, що лежав на дні

«Погорілівка–1» (довжина 3,5 м.)

«Погорілівка–2» (довжина 4,2)

«Погорілівка-3» (довжина 80 м.)

«Чорнопотоцька» (довжина 1031м.), знаходиться вона в долині річки «Чорний Потік» між селами Юрківці та Погорілівка.

«Незабудка» (довжина 202м.)

«Троїцька» (довжина 137 м.)

Але всі ці печери є важко-доступними для людей, особливо при вході вони, спочатку дуже вузькі та малі входи в ці печери, а потім галереї стають майже на повний ріст людини. Тому ці печери досліджують тільки геологи. Урочище «Язвора» віднесено до заказника державного значення. Люди розповідають, що за Австро-Угорщини сюди приїздили відомі лікарі Буковини та збирали тут рідкісні лікарські рослини.

Урочище «Довгий Яр»

Прямуємо центральною вулицею села до урочища «Довгий яр». Біля школи з лівої сторони знаходиться будинок, який було збудовано за часів Австро-Угорщини початку ХХ ст. Це було приміщення старої школи, а тепер дитячий садок.

Наш шлях перетинає залізна дорога Заставна – Вікно, а також Погорілівська залізнична станція, які були побудовані у 1908-1909 р.р.

На полі бачимо урочище, зупиняємось на місці, де під час I світової війни стояли Австрійські склади із зброєю. Так ми доходимо до урочища «Довгий яр» у якому знаходиться печера «Піонерка» (довжина 530м.). Печера «Піонерка» знаходиться у днищі прохідної долини. Відкривається достатньо потужним гротом у карстовому яру, утвореному внаслідок провалів стелі на колишні центральні галереї. Печера,

триповерхова, верхній поверх має два висотних яруси. Ширина нижньої галереї 3-4 м., висота 1-6 м., параметри інших галерей значно менші. Основна цінність порожнини – наявність різновікових фрагментів 7 стадій розвитку карстового процесу з 11-ти, що теоретично виділяються.

Довгий час карстові лійки карстового яру використовувались під несанкціонований скотомогильник, тому дно основної нижньої галереї є кладене кістами великої рогатої худоби. Температурний режим різний на різних поверхах та залежить від пори року. У зимовий час у привхідній частині формується потужна льодяна колона, яка іноді тримається до травня. Нижній поверх печери спрацьовує як «холодний мішок» і тут температури зазвичай нижчі. Проте саме тут відмічено зимівлю невеликої групи кажанів (температура на момент спостереження + 1,4 °C). Відмічена зимівля кажанів.

Штучні печери в урочищі Долина

Штучні печери – це печери, зроблені людиною. В селі Погорілівка таких печер налічується 7 і 2 дві утворені в наслідок вибирання піску. Всі вони знаходяться на лівому березі річки Чорний Потік, правої притоки Дністра, в урочищі Долина. Ці пайери люди використовують у господарстві. Всі вони були видовбані в XIX ст., ще прадідами людей, які там проживали. Точної дати їх виникнення ніхто не знає. Старожили свідчать, що це було за довго до першої світової війни 1914-1918р.р.

Першою дослідженою печерою була печера, на господарстві Дмитра Дубчака. Люди у яких є такі печери використовують їх як підвали. Вони там зберігають закриті банки з продуктами, картоплю, буряк.

В господарстві Дубчака довжина підвалу 27 м., ширина 1.8 м., висота 1.1м. Дана рукотворна печера має рукав довжиною 18 м .

Інші дві досліджувані печери-підвали знаходяться в господарстві Пітика Івана. Перша має хрестоподібну форму з двома рукавами (правим та лівим). Довжина її становить 15 м, ширина 1.5 м, висота 1.75 м, площа 22.5 м лівий рукав має 5 м, а правий 4 м. В цій печері є два яруси, у вигляді полицок, використовувані для зберігання різних речей. В печері-підвалі у літній час дуже холодно а взимку – тепло. Видовбали її приблизно в кінці XIX ст. Точної дати господар не пам'ятає, але каже, що це робив його прадід.

Друга печера на господарстві Івана Пітика відрізняється від першої тим, що знаходиться в хаті. Вхід до неї з хати де починаються сходи в яму. Коли спускаєшся по сходах, по вузькому ходу то попадаєш у підземелля, яке знаходиться в скалі . Довжина печери становить 7 м., ширина 3.5 м., висота 1.7 м. Вона має форму прямокутника. У цьому підвалі господар зберігає картоплю та банки із продуктами. Площа печери-підвалу становить 24.5 м., цей підвал був створений на початку XIX ст.

Третім господарством, де є печери-підвал, є двір Д. Ватаманюка її довжина становить 8 м., а ширина 2.6 м., висота 2.3 м., площа 18,4 м. В кінці печери є другий ярус, який служить як полиця для банок із продуктами, а на першому ярусі зберігають картоплю та буряк . Приблизний час утворення печери XIX ст.

Наступною досліджуваною нами штучною печерою, є друга за довжиною печера у господарстві С. Паліброди, яка була копана ще за часів Австрійської імперії, її довжина становить 18.2 м., ширина 1.6 м., площа 29.12 м., висота 1.7 м. Вона має хрестоподібну форму, правий та лівий рукави, які рахуються найбільшими рукавами із всіх досліджених нами печер. Правий рукав має довжину 10м, у ньому зберігають картоплю. Лівий рукав

має довжину 8 м., у якому зберігають буряк. Хоча продукти харчування зберігають у центральній галереї.

Колись у давнину, коли не було холодильників у літній період більшість людей села приносили у цей підвал м'ясні вироби для тимчасового зберігання, тому що у цей період температура в печері становить від +5 С, а у зимовий +10 С.

У С. Паліброди у складі є місце звідки беруть пісок, при цьому створюючи велику площею печеру, в якій можна в даний час помістити чотири легкових автомобілі. Але це дуже небезпечно для життя людей, тому що в будь-який час може обвалитися пісок. Ніяких засобів безпеки тут нема, тому господар забороняє брати звідти пісок.

Якщо випадає багато снігу, тут з'являється багато бурульок, які зберігаються аж до травня місяця.

Досліджувана печера-підвал Василя Ткача також є великою. Ця печера має два рукави: лівий і правий. Правий рукав має довжину 4 м. і зберігають у ньому буряк (одного разу у ньому помістили 12 тонн буряка). А лівий рукав має довжину 2 м. і в ньому нічого не зберігають, тому що його можна з'єднати з печерою де беруть пісок. Довжина цього підвалу становить 12 м., ширина 1.9 м., висота 1.8 м., площа 22.8 м.

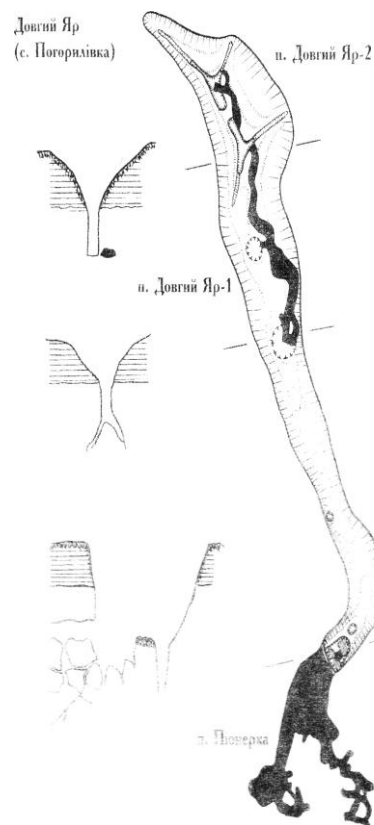
У зимовий період печера-підвал – служить для зберігання консервованих банок із продуктами, яблук, квашеної капусти, картоплі, буряка та моркви, а у літній період тут зберігають молочні продукти та приготувану їжу.

У господарстві Марії Колибаби також – є печера-підвал. Печера має мурований у теперішній час вхід і сходи, а також правий рукав. Довжина її становить 8 м., висота 2.5 м., ширина 2.7 м., а площа 21.6 м. Правий рукав має довжину більшу за саму печеру і становить 16 м. Тут також зберігають продукти харчування та консервовані банки.

Неподалік печери М. Колибаби знаходиться печера видовбана людьми. Тут у давнину брали пісок видовбали печеру у два яруси. Сама галерея невелика, хоча в теперішній час використовується для зберігання різного хламу. Це своєрідна печера, хоча вона зроблена руками людей, але близька до природної за формою і способом використання.

Остання печера знаходиться в господарстві Степана, Снігаря але відбувся обвал породи і зараз вона не використовується людьми.

Маршрут завершено.

м. Заставна – с. Кадубівці

Як дістатись: маршрутний автобус Чернівці – Кадубівці – Заставна

ОПИС МАРШРУТУ:

Кадубівська стінка – північна частина села від кар'єру до села Кадубівці; Заставнівського району, Чернівецької області.

Совицькі болота – від залізничної станції до села Кліводин Кіцманського району.

Категорія охорони: ландшафтні заповідні об'єкти загальнодержавного значення.

На болотах водяться сірі чаплі, дикі качки, дикі качки крижень, дикі качки лискі, а також куликові птахи. За завданнями Ужгородського університету учні вивчають місця гніздування вальдшнепа середнього, що є рідкісним на території України.

На степових ділянках Кадубівської стінки рідкісними рослинами є дзвоники скупчення і дзвоники персиколісті, купіль, пушиця, смолка, нечуй-вітер звичайний, чубрець звичайний. На насипах залізниці є популяції очитка і молодила, зустрічається дивина ведмеже вуха.

Школярі ведуть пошук на території села сон-трави великої, яка була знайдена співробітниками ботанічного саду ЧДУ у 1952 р., і після того вона не згадувалась в наявності.

В кар'єрі, який є складовою частиною Кадубівської стінки, є велика популяція рідкісної рослини проліска дволистого, який постійно знищується господарською діяльністю, що веде кар'єр. На території села є лише дві популяції рідкісної рослини кануфер.

Треба зберегти крихтіні клаптики перезволожених земель (Совицького болота), щоб повністю не втратити екологічної рівноваги, зупинити порушення водного режиму.

Створюючи заказники місцевого значення, озеленюючи територію, вивчаючи вплив господарської діяльності на природу, раціонально використовуючи природні ресурси в регіоні, можна запобігти порушенню екологічної рівноваги та різних негативних явищ.

Джерелом забруднення ґрунтових вод є нітратне забруднення з міндобрив, гною, органічних речовин, стічних вод тваринницьких об'єктів.

Географічне положення

Ландшафтними пам'ятками природи загальнодержавного значення є Кадубівська стінка, яка тягнеться від села Веренчанка до села Кадубівці, площею 22,8 га. і Совицькі болота на північно-східній околиці села, площею 105 га. між селами Веренчанка і Кліводин.

Кадубівська стінка простягається від урочища жолоба через гіпсовий кар'єр до села Кадубівці.

Геологія

Геологічна будова території Кадубівської стінки складна і неоднорідна. Розмита поверхня крейдових порід є сною відкладів неогену. На ділянках, де сеноманські утворення розмиті повністю, неогенові породи залягають безпосередньо на карбонатно-глинистій товщі девону. Відклади неогену представлені гельветськими і тортонськими ярусами середнього міоцену. Гельветський ярус складають хомогенні вапняки. Відклади гелвету мають острівне поширення. Для нижнього під'ярусу тортону характерні вапняки, мергелі, потужність порід 10-20 м. Верхній під'ярус тортону відрізняють хомогенні відклади тираської свити, які складаються з гіпсів та ангідритів, серед яких трапляються прошарки мергелів, глин. Алювіальні відклади Совицьких боліт складені глинами, важкими суглинками та намулом потужністю 6-7 м. Ці відклади мають багато органічних решток прісноводної фауни.

Рельєф.

На схилах Кадубівської стінки зустрічаються зсувні форми рельєфу. Такий рельєф пов'язаний з близьким заляганням до поверхні гіпсу, який піддається вимиванню і розчиняється атмосферними і підгрупі овними опадами. Тут розповсюдженні карстові форми рельєфу. Переважна кількість карстів має листкоподібну форму і групується хаотично на значній площі. Карстові лійки зустрічаються в північній і північно-західній частині села, а саме на межі сіл Киселів і Кадубівці.

Село Веренчанка належить до Заставнівського карстового степового району і займає ерозійно-карстову рівнину висотами 200–320 м.

Ґрунти

Найбільш підвищені ділянки Кадубівської стінки зайняті чорноземами опідзоленими. Частину території займають чорноземи з великим вмістом гумусу. Чорноземи характеризуються сприятливими фізичними і водно-фізичними властивостями: рихлим складом в гумусовому шарі, високою вологоємністю. Найважливішим завданням сільськогосподарського виробництва на чорноземних ґрунтах – правильне використання їх високої родючості, запобігання гумусового шару від руйнування. Основні шляхи в розв'язанні цього завдання раціональні прийоми обробітку, внесення добрив, покращення структури посівних площ, боротьба з ерозією.

В Совицьких болотах панують болотні ґрунти, приурочені до найнижчих рівнів заплав: стариць, притерасних знижень. Утворюються вони в умовах постійного перевезення ґрунтовими водами, які залягають на глибині 0,2-0,5 м. Це значно зменшує доступ повітря в ґрунт і створює анаеробні умови, тому болотні ґрунти інтенсивно оглеєні з самої поверхні і по всьому профілю. Внаслідок постійних анаеробних умов в ґрунті нагромаджуються токсичні для культурних рослин сполуки алюмінію і заліза, велика кількість органічної речовини, яка містить в собі багато азоту та фосфору. Болотні ґрунти володіють значними запасами поживних речовин, але рослини не можуть їх використовувати через оглеєння і слабку біологічну активність.

с. Хрещатик – с. Звенячин – смт. Кострижівка – с. Прилипче – с. Бабин – м. Заставна

**Як дістатись: маршрутний автобус Чернівці – Кострижівка – Заставна
Чернівці – Прилипче – Заставна**

ОПИС МАРШРУТУ:

Маршрут, прокладений по центральній частині Дністровського каньйону, а саме по північній частині Заставнівського району Чернівецької області та південній частині Заліщицького району Тернопільської області.

Маршрут розпочався. Вийшли берегом річки Дністер вниз по течії, дійшли до порома, який вже багато років служить людям.

Перебуваючи на поромі, спробували зробити проміри глибини річки. В цей час річка була неглибока. Максимальна глибина – 2,15 м. Красивою стежкою вздовж берега, в вигляді тунелю, який створили гілки кущів та дерев, пішли вгору по Дністру.

За кілометр, на березі, потужне джерело з цілющою водою,

яке витікає з під каплички, побудованої і красиво оздобленої в парковому стилі в 1992 році.

На цьому місці в 1897 році під час окупації Австро-Угорщини був встановлений пам'ятний хрест на пам'ять про ліквідацію кріпацтва. В 1922 році за часів панування Польщі була споруджена фігура Матері Божої. З приходом Радянської влади стрімкого схилу виявили грот, ледь помітний з берега. Ми провели його обстеження та заміри. Грот можливо розширений рукою людини. Площа 9,7 м². Об'єм 24,2 м³.

Ще підійшли на півкілометра вище по течії. Там велика галявина і берег Дністра робить вигин. Біля берега глибока яма. Місцеві, це місце називають Зарва. Тут завжди багато рибалок. Ловиться риба марена, вирезуб сом, клен, підуст, окунь. Та ми також вміємо ловити.

На красивих галявинах часто зупиняються туристи, які йдуть на плавзасобах по Дністру. Крутий схил Дністра, повернутий до сонця сильно нагрівається, через що тут

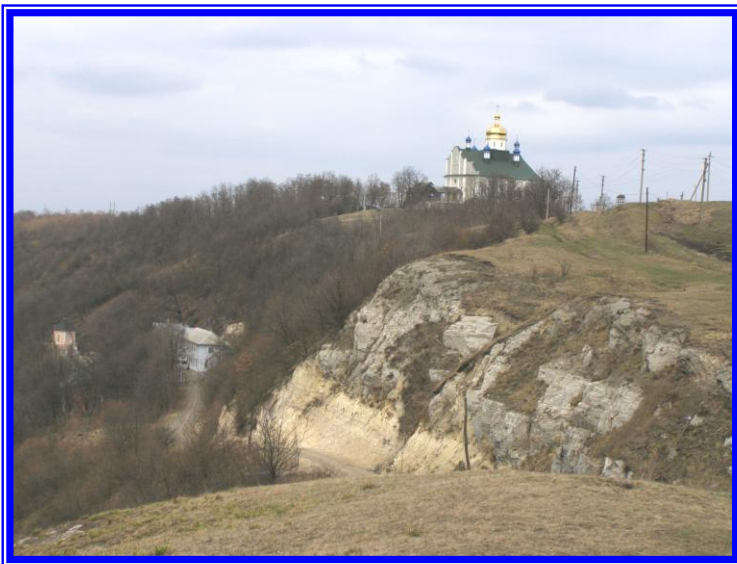
тепло навіть у вітряну погоду чи прохолодну погоду. На схилі зростає різноманітна кущова та скельна рослинність.

Відразу за Зарвою, нижче по течії в 2004 році, через Дністер по дну проклали газопровід, який забезпечує газом смт. Кострижівка, с. Звенячин та с. Хрещатик.

Крутою стежкою по гребню пагорба, піднялись на правий схил і вийшли до с. Хрещатик. З цього місця відкривається красивий краєвид Дністра та міста Заліщики.

Пройшли понад край села Хрещатик до телевізійної вежі. Ця вежа, побудована на початку шістдесятих років XX сторіччя, забезпечує телевізійним сигналом мешканців будинків, що розташовані внизу біля Дністра міста Заліщики та смт. Кострижівка.

Поряд розташований завод із розливу мінеральної та солодкої води «Фортуна», яке виготовляє відому в багатьох областях України джерельну мінеральну сильно газовану воду «Хрещатик». Далі ми рушили до чоловічого монастиря, розміщеного високо в скелях, на невеликій терасі, який видно далеко з ріки.

Появився монастир в XVII-XVIII ст., під час гонінь православної віри в Галичині. Ченці монастиря «Скит Минявський», не бажаючи міняти віру, перейшли Дністер і поселилися в лісистих скелях коло джерела. Купець з села Репужинці Теодор Прида, збудував для них капличку над джерелом, капличка святого Іоана Богослова, а пізніше і церкву.

В оточенні лісу, монастир і зараз романтично парить над сусіднім лівобережним районним

центром Тернопільської області – м. Заліщики і гарно вписується в тамтешній краєвид. З під церкви святого Івана Богослова витікає джерело, яке має цілющу воду. В середньовіччя, вода в верхній будівлі монастиря, подавалась насосом, який приводився в дію водою з того ж таки джерела. Сьогодні, електричні насоси подають воду в монастир, та в село Хрещатик. Воду з джерела також качає ПП «Фортуна».

Зараз в монастирі з десяток споруд – церкви, собори, каплички, трапезний, економський та братські корпуси. На високому підвищенні, поруч зі старим монастирем побудована нова велика церква, де щороку 7 липня проводиться відпуск. Люди приходять сюди пішки і приїжджають з різних куточків нашої та сусідніх областей. До нової церкви спорудили висячі металеві сходи на декілька десятків метрів. Оглянувши монастир пішли далі по схилу.

За кілометр дійшли до старого кар'єру. Там і розбили табір.

Привал після підйому на гору. Покрасувались довколишніми краєвидами і пішли верхом по дорозі вздовж поля до с. Хрещатик. По дорозі оглянули нову церкву чоловічого монастиря Івана Богослова.

Перейшли село Хрещатик і стежкою по правому схилу Звенячинського яру спустились до шосе Чернівці-Тернопіль. Тут витікає потужне джерело. Провели потрібні заміри і вираховували потужність джерела до 300 літрів у хвилину. З цього джерела МП «Фортуна» також відбирає та перевозить автоцистернами воду для своїх потреб. Ми наповнили фляги водою і рушили вверх, асфальтовою дорогою до верхнього села Звенячин. Робимо зупинку біля братської могили воїнів, які загинули на території північної Буковини в роки І світової війни. Тут поховано 11 тисяч воїнів німецької, австро-угорської та російської армії.

Дорогою пройшли с. Звенячин і звернули до колишнього кар'єру гіпсового каменю Кострижівського комбінату будівельних матеріалів. В результаті видобутку гіпсового каменю тут на краю дністровського схилу утворився красивий трьохярусний каньйон. Діаметр дна каньйону біля 100 м. Відходи кар'єру згорталися по схилу. А так як в цій місці є ще й джерело, схил не втримав тисячотонної ваги ґрунтів і каменя. В 70-х роках ХХ сторіччя тут стався зсув ґрунту. З краю каньйону відкривається красивий краєвид Дністра, Заліщик, Кострижівки, монастиря.

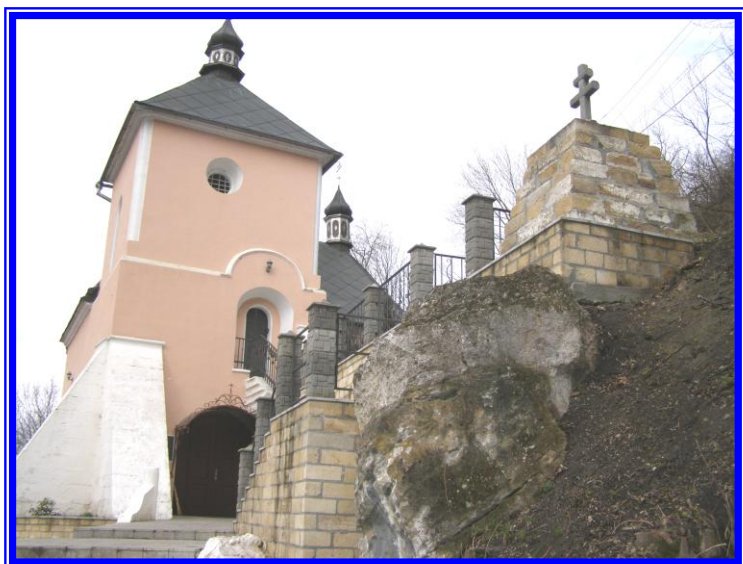
В каньйоні ми розбили табір, пообідали і найсміливіші – ті, хто має надійні ліхтарики вирушили до печери «Гострі Гевди», вхід на другому, середньому ярусі каньйону з північно-західної сторони. Довжина ходів печери 2.9 км. Для збереження печера закрита на замок. В 40-50-х роках при кар'єрних розробках гіпсу були скриті тріщини в гіпсових породах, на які ніхто не звертав уваги. Лабіринти печери поглинались бульдозерами та екскаваторами. Наприкінці 50-х років кар'єрні розробки були припинені. Поряд з багатьма короткими тріщинами тут залишилось декілька великих тріщин, з'єднаних між собою ходами загальною довжиною 130 м. В такому стані в 70-х роках печера була обстежена Чернівецьким спелеоклубом «Троглодит» і названа «Скітська», від назви залізнодорожньої станції в Кострижівці.

Починаючи з 1986 року члени Кострижівського спелеоклубу «Каскад» розпочали розкопки і дослідження печери 8 березня 1990 року був досягнутий перший успіх, пробили хід у нову тріщину. Тріщина ця довжиною 20 м. дуже вузька (0,25...0,4 м.), має висоту 1...1,8 м. та місцями до 10 см. Залита водою. За нею відкрився новий район. Топозйомка печери, показала, що довжина ходів всієї печери становить 308 м. Тоді, членами клубу «Каскад», печера була названа «Гострі Годи», так як не знали що колись

ці декілька тріщин вже отримали назву і були надовго забуті. Нова назва пішла від місцевості де розташований вхід печери, яка в довоєнні роки називалась Гострі Говди – мовні останки панування на початку ХХ ст. на Буковині Австро-Угорщини. Говди в перекладі означає «скелі», «пагорби». Понад три роки тривали розкопки нових лабіринтів. 26 березня 1993 року знову успіх: пробились до нового району печери. Топозйомку нових лабіринтів проводив Кострижівський клуб «Каскад», та Чортківський спелеоклуб «Кристал». Загальна довжина печери досягла 2400 м. площа порожнини склала 2256 м², об'єм 4240 м³. Багато ходів занесені суглинками майже до самої стелі. Розкопуючи такі низькі ходи, можна потрапити у нові райони печери. Але для цього потрібен час і кропітка робота.

В печері мешкають летючі миші «Нічниця велика» та «Підковоніс малий». Печера має досить широкі лабіринти та зали (до 3 м.), щілоноподібні ходи шириною до 1 м. і висотою 3–5 м., але більшість ходів занесена суглинками майже до самого верху, що робить печеру важкодоступною. Рушійна дія води в печері проявила себе повсюди, надаючи лабіринтам красивих, чудернацьких форм. В одному із лабіринтів суглинкове дно, вкрите кальцитовими напливами від темно-жовтого до чорного кольору. Зверху вирости дрібні (до 1 мм.) кристали в результаті чого вийшов каскад чорного оксамиту.

Більшість стін печери вкрита кристалами сульфату кальцію, CaSO₄. В пустотах печери вологість повітря близька до 100%, через що, на стінах конденсується вода і стіни завжди мокрі. Ця чиста, без домішок, вода агресивно розчиняє гіпсові породи в верхніх частинах тріщин і стікаючи вниз тонкими плівками все більше насичується сульфатом кальцію. Насиченість ще більше збільшується від випаровування, адже навіть в невеликих закритих порожнинах існує циркуляція та рух повітря. Коли плівковий розчин стає пересиченим, на стінці починають зароджуватись і рости кристали сульфату кальцію, тому кристали розташовані в нижніх частинах лабіринтів. Випаровування, а відповідно і розміри кристалів більше там де більша швидкість повітряних потоків. Завжди швидкість повітряних потоків в центрі набагато більша ніж біля стінок, через що на виступах, карнизах, які перетинають потоки повітря кристали значно більші. Більшість кристалів у печері дрібні темно-прозорого кольору, що говорить про наявність у печери окисів марганцю.

Кульмінацією печери є зал «Кришталевий». Стіни залу до самого верху (а висота його доходить до 6 м.) вкриті крупними кристалами. Розміри, різноколірність і велика кількість кристалів вражають своєю красою. Прозорі і біло-жовті, подекуди червоні, кристали звисають повсюди.

В печері також можна зустріти кальцитні утворення у вигляді сталактитів, кальцитних кірок,

драпірових та інших химерних утворень. На дні, де капала вода, утворилися лунки з кальциту. Деякі з них повисихали і залишилися лежати кіркою, утворюючи мистецькі різновиди, «Чорнильниця», «Колорадо», «Слід спелеолога».

На галявині біля Дністра пообідали і пішли далі, лісом, понад берег, спочатку стежкою, а далі дорогою до Пилипецької яру. Десять кілометрів за 6 м. від стежки до Дністра знайшли бетонний фундамент пограничного стовпчика. Зі слів місцевих: «Ще в 70-х роках минулого сторіччя тут стояв стовп, на якому було зображення герба Австро-Угорщини, рік, написи типу границя і якась смуга, напевне напрям границі. Такі ж самі стовпчики стояли, де Вимушівський рів підходить до Дністра, наверху рову (на Царинці), і трохи далі в полі над тим же ровом».

Лісова дорога, по якій ми йшли опустилась до Дністра і закінчилась, розмита повеннями ріки. Та стежка завжди є вздовж берега. Її перегороджують нахилені дерева, перекриває високоросла кропива, але цим вона ще екзотичніша. Підходимо до рову що врізається до Дністра від с. Прилипче. Тут також велика галявина, менше високорослих трав, бо постійно пасуться корови. Вони, як природні газонокосилки стежать за галявиною.

Недовгий привал і рушаємо далі. Пройшли мимо острова, довжиною біля кілометра, всього порослого вербами та ожиною. Берег Дністра стає все крутішим і скелі підходять до самої води. Екзотична «Луцька стінка», довжиною більше кілометра. Зі скель спадає тисячі дрібних цівок води. Взимку, ці цівки створюють льодові сталакти (сосульки), грядую вистроєні в нижній частині скелі. Скелі складені з тонких шарів гірських порід, це нижньодевонські відклади – глинисті та крупнозернисті алевроліти, дрібнозернисті пісковики і аргіліти бурувато-червоних, та зеленкуватих відтінків. Вони утворилися в прісних водоймах озерного типу. У осипах під берегом знайшли скам'янілі рештки вимерлих тварин девонського періоду, палеозойської ери. На окремих каменях знаходили рештки та відбитки примітивних наземних рослин і давніх панцирних риб.

Маршрут завершено.

м. Заставна – с. Василів

Як дістатись: маршрутний автобус Чернівці – Кулівці – Заставна

ОПИС МАРШРУТУ:

При в'їзді в село Василів бачимо пам'ятний знак, який сповіщає нас, що перша згадка про це село датується 1230 року. Тут скрізь панує дух давнини. Справа на високому пагорбі колись був феодальний замок, з трьох сторін оточений високими скалами, відкритий бік укріплювався земляним валом і ровом. У замку майстри збудували дерев'яну церкву, чимало будинків. Про те, що тут жив знатний господар, можна судити на основі знайденої археологами бронзової булави, яка служила одночасно зброєю під час рукопашного бою і символом влади.

Йдучи далі селом ми йдемо до пагорба, де в сиву давнину знаходився кам'яний кафедральний собор шириною 13 м. і довжиною понад 21 м. Коли в нього заходив християнин, він був вражений високими стінами, викладеними кам'яними блоками і прикрашеними різьбленими каміннями, підлогою, викладеною різнокольоровими полив'яними керамічними плитками, круглим куполом. У храмі археологи розкопали більше десяти камінних гробниць-саркофагів, витесаних з брил сірого пісковика.

Далі аж до самого Дністра розкинулась колись торговиця. Вона була центром життя міста. Сюди приходили селяни, купці, ремісники, духовенство, бояри, феодали дружинники князя. На ній можна було за відповідну ціну купити та продати сировину, продукти харчування, різноманітний крам, вироблений місцевими умільцями та привезений з інших країв, провести ділові зустрічі, домовитися про найбільш нагальні справи. На торговиці можна було також дізнатися про життя в інших державах, почути чужоземну мову, побачити диковинні речі.

Навколо торговиці розміщалися ремісничі майстерні. Гончарі виготовляли тут глиняний посуд, полив'яні плитки з рельєфним зображенням птахів, дитячі іграшки. Випалювали свої вироби вони в одно-двоюрисних печах з соплами. Значна кількість майстерень свідчить, що такий розмах виробництва розраховувався на ринок.

Зразки руської зброї, знайдені на території міста, говорять про розвиток ковальства. Ковалів у середньовіччі не тільки дуже поважали за їхню нелегку працю, але і боялись. Вважаючи, що вони знаються з нечистою силою, раз можуть правити метал. Тому селились вони на окраїнах населених пунктів, а назви деяких кутів у селах (Ковалівка, Горна, Кузня) й досі нагадують про це ремесло наших предків.

І ось нарешті Дністер. Недалеко видно гирло р. Серет, по якій колись приплив в Василів сам Василько, князь землі галицької. Тут був причал де пришвартовувались судна, які йшли вниз на Південь із Півдня вверх по Серету.

Трохи перепочивши ми рухаємось далі, піднімаємось на кручу, яка височить над Дністром. Тут ми робимо привал.

м. Заставна – с. Онут

Як дістатись: маршрутний автобус Чернівці – Онут – Заставна

ОПИС МАРШРУТУ:

Розпочинається в с. Онут куди можна дістатись автобусною маршруткою чи

автотранспортом. З центру села прямуємо у північному напрямку до берега Дністра, де починається Онутська стінка – геологічна пам'ятка природи місцевого – значення. Біля каплиці над джерелом «святої води» стежкою піднімаємось залісненим схилом до тераси, із заходу отороченої 10 – метровою суцільною стіною урвища вапняковистих пісковиків. Упродовж 2 км маршруту досліджуємо вертикальні тріщинні печери різних розмірів («Монастирська» до 15 м),

у місцях виходу карстових вод на контакт з підстеляючими пісковиками сланцями сформувались цікаві горизонтальні широкі але дуже низькі підземні колектори. При певній наполегливості їх можна розкопати і проникнути у підземелля. Карстові явища в пісковиках належать до рідкісного типу кластокарсту. Повертаємось до села, перетинаємо однойменну річку і ґрунтовою дорогою піднімаємось на високий берег, де здалеку вимальовується сірувато-білі гіпсові скелі. В одній із них видніється чималий круглий темний отвір Баламутівської печери, відомої наскельними антропом – та зооморфними малюнками людини епохи мезоліту (11 тис. до Р. Х.) Оголошена геологічною пам'яткою природи загальнодержавного значення. Печера, як і всі сусідні, належить до так званого «каналізаційного» типу, тобто таких, що розпочинаються водопоглинаючими лійками у балках високої 5 тераси Дністра і завершуються кінцевими гротами у мисоподібних скелястих виступах. Баламутівська печера має найбільший грот при ширині 16 м. і довжині 18 м. він має висоту 6-8 м. (з гроту можна потрапити до напівзаводненої галереї).

До недавнього часу, коли печера була не зруйнована плином часу та кліматичними умовами вона справила незабутнє враження. У ній вільно можна було розмістити кілька вантажних автомашин. Крізь широкий отвір у підземну галерею пробивається світло. На стінах давні малюнки.. Прямо перед входом у центрі стіни зображена людина з хвостом і рогами. Поряд – силуети людей з луками.

На інших стінах – зображення пораних тварин та замаскованих під тварин людей. Людські фігури подані схематично: прямий або трохи зігнутий, вузький, довгий тулуб. Ноги не пропорційно масивні, голова велика, кругла, в окремих випадках – з елементами головного убору. Всього на стінах печери 60 малюнків. На сьогоднішній день ці всі величезні брили каменю впали загородивши майже половину входу до печери. Баламутівська печера знаходиться

в аварійному, непридатному до відвідування людьми стані.

У Баламутівській печері люди середнього кам'яного (мезоліту) періоду виконували чаклунські обряди. Перед тим, як вирушити на полювання, мисливці приходили в темне підземелля, де за їх уявою жили духи тварин, малювали сажею на стінах печери звірів, на яких збиралися полювати. Одягали на себе маски богів і влаштовували ритуальні танці, з допомогою яких намагалися вплинути на хід полювання.

Доктор історичних наук Олександр Черниш, який вивчав малюнки Баламутівської печери стверджує, що це пам'ятки давньої магії: О.Черниш пише: «Спробуємо перенестися на 10 тисяч років назад. Печера холодна, напівтемна Люди одягнені у шкірі диких звірів, виконують ритуальні танці. Це мисливці, перед тим як вирушити в полювання, першими вклонялися своїм богам і духам-покровителям. Саме тут за віруванням людей кам'яного віку, жили добрі і злі духи».

Нині у Європі відомо багато печер які в пізньому кам'яному віці служили святилищами стародавнім мисливцям. Про це свідчать малюнки, що збереглися на їх стінах. Тут здебільшого зображені тварини, на яких тоді полювали іноді трапляються людські постаті, але це переважно чаклуни, які своїми магічними діями повинні були впливати на хід полювання.

На відміну від мисливців стародавні землероби влаштовували свої святилища прямо на землі, просто неба. Від них тепер у землі збереглися зовсім незначні рештки.

На сусідньому мисі відкривається невеличким гротом інша печера – «Дуча», також геологічна пам'ятка природи, але місцевого значення. В тім увесь заліснений стрімкий схил правого берега Дністра взятий під охорону як ландшафтний заказник. Тут зосереджено багато мальовничих скель, печер і водних джерел, а тому в пошуках нового варто прочісувати увесь схил у місцях виходу гіпсів, вапняків і пісковиків.

Із с. Баламутівка слід зробити радикальний вихід через глибоко врізану долину р. Онут до печери «Пісочниця» (1 км. південніше села). Лабиринтова порожнина промита водами сусіднього струмка у 0,6 – м. товщині піску, укладеній між 2 шарами вапнякових пісковиків. Належить до рідкісного типу ерозійних печер, а тому є геологічною пам'яткою природи місцевого значення. Крокуючи стежками Баламутівської стінки у її східній частині, неодмінно натрапимо на «Турецьку криницю» – штучно вирубану в гіпсовому моноліті безводну, криниця квадратного перетину, розмірами 2,5 на 2,5 м. та глибиною 10 м. Її походження довгий час було загадкою, аж поки на нависаючій скелі не були виявлені рештки язичницького, ймовірно, ранньослов'янського святилища. Це дало підстави вважати її ритуальною, жертвовною. Опустившись в низ стежкою, на березі Дністра можна розгорнути намети і заночувати.

Зранку повертаємось назад.

Маршрут завершено.

м. Заставна – с. Вікно

Як дістатись: маршрутний автобус Чернівці – Баламутівка – Заставна

ОПИС МАРШРУТУ:

Коли мартинівці спустилися вниз з гори у пошуках нового місця для поселення, вони побачили заболочену місцевість, вкриту осокою. Та поміж заростями осоки де-не-де виднілися чисті місця – невеличкі озерця з кришталевою водою. «Наче віконця посеред суцільної зелені, – казали люди – а вода така чиста, як шибки у вікнах». Так і дістало село назву Вікно.

Вперше село Вікно згадується у 1591 році.

У 1775 році Австрія окупує Буковину, встановлює тут свою владу. Саме в цей час Вікно належало князям Кантакузино, які здавали в оренду землі Ромашканам та Зотам.

У 1809 році за планом барона Вільбурга кріпаками було збудовано двоповерховий палац з колонами і бойовою вежею в стилі західноєвропейського романтизму. Неподалік від палацу у 1824–26 роках було зведено церкву. Її фундаторами стали місцева поміщиця баронеса Катерина де Зотта – Вільбург і князь Олександр Кантакузин. Останній був нащадком візантійських імператорів.

З розповідей тих, кому довелося працювати у той час у панському дворі, дізнаємося, що князь був людиною чуйною, робив усе для того щоб людям добре жилося під його правлінням. Кожної суботи та неділі ворота помістя відчинялися і в придворному парку влаштувалися розваги для селян. Кожного року після збору врожаю князь Олександр збирав сільські збори, на яких не він сам, а всі разом вирішували, яку ціну поставити на врожай, щоб жителі

села не понесли збитків і їм було вигідно працювати.

Князь Олександр був ревним захисником православ'я на місцевих землях. Він вважав за обов'язок відвідувати святі місця. Одним із найулюбленіших місць його паломництва був півострів Афон. Монахи, які жили у численних афонських монастирях, знали й поважали Олександра. Він ніколи не надимався своїм високим становищем, а навпаки, відвідуючи святі місця, намагався бути меншим у відношенні до будь-кого з обитателів півострова.

У подяку за щедрі пожертви Олександра греки одного разу подарували йому частину мощей великомученика цілителя Пантелеймона та мощі ще одного святого, чиє ім'я не дійшло до наших днів. Як доказ автентичності мощей вони передали йому і завірений ігуменом сертифікат. Після прибуття Олександра додому мощі були урочисто передані до сільського храму, де вони зберігалися до 50-х років XX століття. Політика суцільного

атеїзму призвела до закриття сільського храму у Вікні. За свідченнями очевидців, було вивезено 12 возів різноманітного церковного майна, книг, документів. Разом з іншими архівними документами було втрачено й оригінал сертифікату. Та мощі чудом збереглися. Скриньку із мощами парафіяни села знайшли серед сміття, куди їх викинули борці проти релігії, бо не вважали їх цінністю. Мощі, за згодою парафіян, було передано в сусіднє село Погорілівка з умовою, що коли богослужіння у Вікнянській церкві відновиться, їх повернуть. Це сталося у 1989 році, коли церква святого Іоанна Богослова у селі Вікно відновила свою діяльність. Тут вони перебувають і досі.

У 1870 році у Вікні за сприяння держави в центрі села збудовано трикласну школу. Десь із 1885 року національне відродження поширюється і розвивається по всій Буковині, в тому числі й на Заставнівщині. У 1887 році надучителем школи у Вікні було призначено

Івана Миколайовича Бажанського. Він працював тут майже чверть століття і зробив для культурного розвитку Вікна надзвичайно багато. Власне, з його приходом настає новий період у шкільному та культурному розвитку села. Створено кращі умови для педагогічної і літературної праці. Іван Бажанський доклав усіх зусиль, щоб виховати у довіреному йому селі свідомих українців.

У 1892 році І.Бажанський засновує філію товариства «Руська бесіда». У Вікно до нього часто приїздили інспектор шкіл Омелян Попович, професор університету Степан Смаль-Стоцький. До Вікна на святкування роковин Кобзаря, Котляревського, Федьковича приїжджали письменники Осип Маковей, Євгенія Ярошинська та інші.

Учитель засновує в селі хату-читальню, в якій щонеділі та в свята після служби Божої читає селянам і молоді поезії Тараса Шевченка, Юрія Федьковича, Сидора Воробкевича, а також власні твори. Іван Бажанський дуже зблизився із простими вікнянцями через свій відкритий характер, вміння спілкуватися, бажання бачити їх освіченими. Чи не тому зростає інтерес селян бачити своїх дітей за шкільною лавою. У старій школі учням стає затісно навіть у дві зміни навчання. Бажанський домагається будівництва двоповерхової школи. Відповідно зростає і кількість учителів. Учитель Боровський за порадою Бажанського заснував учнівський хор.

У Вікні відкрито меморіальну дошку на честь І. Бажанського. Створили її родина Римарів з Вижниці.

Маршрут завершено.

с. Задубрівка – с. Горішні Шерівці – с. Горошівці – с. Добринівці – с. Ржавинці

***Як дістатись: маршрутний автобус Чернівці – Заставна,
Чернівці – Добринівці, Чернівці – Ржавинці***

ОПИС МАРШРУТУ:

Даний маршрут пролягає західною частиною Хотинської височини. Одним із ключових етапів маршруту є гора Бердо (515,7). Із шкільного курсу географії відомо, що саме ця вершина є найвищою точкою всієї рівнинної частини України. Але в жодному з довідників вона не включена до туристсько-краєзнавчих маршрутів, хоча є не менш знаковою за Цецино та Яровицю.

Маршрут починається із села Задубрівка, за 6 км від Чернівців. Село має вигідне транспортне сполучення з Чернівцями. Далі йдемо до лісу через Горішні Шерівці, лісом, через Берду прямуємо до Горошівців, Добринівців та Ржавинців. Майже біля кожного з сіл є археологічні пам'ятки – стоянки первісних людей і давні ранньослов'янські городища, пам'ятки природи. Добринівські та Ржавинецькі ліси бережуть таємниці подій I Світової війни, діяльності партизанських загонів II Світової війни.

Отож, бачимо, що запропонований маршрут включає в себе цікаві природні об'єкти, місця, де жили і охороняли кордони наші пращури – тиверці, місця військових дій I та II Світових воєн.

Із спортивної точки зору маршрут менш привабливий. Хотинська височина, як відомо, порізана глибокими ярами та балками. Глибина окремих складає 15 – 20 метрів. Але ці перешкоди долаються без спеціального спорядження. З тренувальною метою тут можна відшліфовувати майстерність навісної переправи через сухий яр та річку, траверсу схилу, підйому і спуску спортивним способом, подолання боліт.

Коротка

фізико-географічна характеристика району подорожі

Районом подорожі, як уже було зазначено, є західна частина Хотинської височини – горбистої рівнини. Пересічна висота складає 300 метрів. Височина глибоко розчленована притоками р. Дністра і р. Пруту. Саме за рахунок водної ерозії для височини характерний яружно-балковий рельєф.

Середня температура повітря за рік коливається в межах 5-8°C. взимку пересічні температури складають – 4-8°C. мінімальна температура – 32°C. Влітку середня температура = 18°C. абсолютний максимум = 38°C. В лютому-березні спостерігаються часті відлиги, що пов'язане із проходженням циклонів. Натомість у травні-червні над височиною спостерігається проходження антициклонів. Вони приносять із собою весняні

заморозки. За рік на Хотинській височині протягом року випадає 700 – 800 мм опадів. Взимку опадів випадає майже втричі менше, ніж влітку.

Територію височини з півночі та півдня обмежують відповідно річки Дністер і Прут. У меридіональному напрямку по височині протікають їх притоки: Шубранець, Гуків, Рокитна, Рингач, Черлена (притоки Прута), Онут, Рашків, Рукшин (притоки Дністра). На притоках створено багато ставків, які використовуються для розведення риби. Довжина приток Прута не перевищує 40 км., середня ж довжина складає 20 – 25 км. Швидкість течії їх невелика, паводок спостерігається у березні, межень – у листопаді. Притоки Дністра відрізняються меншою довжиною (в середньому 15 км). Впадають вони, як правило, з високих дністрових «стінок» у вигляді водоспадів. В цілому територія Хотинської височини недостатньо забезпечена водними ресурсами.

На Хотинській височині сформувались різні відмінності опідзолених ґрунтів – світло-сірі, сірі, темно-сірі. Вони сформувались на лесових породах під широколистяними лісами. Вміст гумусу в них коливається в межах 2,5 – 4,5 %.

Більшу частину Хотинської височини вкривають ліси. На сході і в центрі височини переважають грабово-дубові ліси. Найвищу західну частину вкривають букові ліси. Саме ця частина височини є

північно-східною межею поширення буків на території України. Це пов'язане із природно - кліматичними особливостями території. Також у лісах ростуть сосна звичайна, ялина європейська, акація біла. Зустрічаються такі породи дерев, як дуб червоний, дуб скельний, модрина європейська, ялиця біла, берека лікарська, каштан їстівний. Лучна рослинність розвивається на місцях, де були вирубані ліси. Типовими її представниками є типчак борознистий, бородач звичайний, чабрець подільський, пирій повзучий, грястиця збірна. В межах височини зустрічаються такі рослини, занесені до Червоної книги України: булатка великоквіткова, жировик Лезеля, лілія лісова, підсніжник білосніжний, любка дволиста, сон великий. Ці рослини перебувають на межі зникнення і потребують захисту.

В нашому лісі є багато різних звірів і птахів. Одні з них корисні, інші завдають шкоди лісовому господарству, докучають людям. З копитних у нашому краї водяться козулі і дикі кабани. Надзвичайно численна в лісових масивах родина мишачих. Головним шкідником серед них є руда полівка. Серед хутрових звірів у нас водиться куниця лісова. Надзвичайно спритним хижаком є ласка. Дуже своєрідним представником родини куницевих є борсук. Живе в норах,

ярах. З родини собачих водяться вовки і лисиці. Серед лісових ссавців велика роль належить їжаку. Типовим представником наших теренів є кріт. В лісі, влітку, збираючи гриби, можна побачити багато різних видів змій. Серед тварин, що занесені до Червоної книги на височині можна побачити лелеку чорного, орла-карлика, орлана-білохвоста, аполлона, бражника дубового.

На території Чернівецької області функціонує 11 типів ландшафтів. Їх поєднання утворює 6 фізико-географічних областей. Ті, в свою чергу, поділяються на райони.

Однією з областей є фізико-географічна область Прут – Дністровської лісостепової рівнини. В межах цієї області виділяють Хотинський район широколистяних лісових довкіль грядових височин. Цей район займає 11 % площі Прут – Дністров'я. Височина обумовлює формування тут широколистяно-лісових довкіль. Ліси в районі займають до 56 % поверхні, орні угіддя – до 20 %, вторинні луки – до 7 %. Контрастність ландшафтної структури визначає високий рекреаційний потенціал і науково-пізнавальну цінність його природно-територіальних комплексів.

Довідкові дані про маршрут

(протяжність, тривалість подорожі, рівень складності тощо).

Розроблений маршрут не є категорійним, його скоріше слід віднести до подорожей 3 ступеня складності. Рух по маршруту ускладнюється тим, що в лісі практично немає джерел якісної питної води. Достовірно відомо, що кринички є біля Горішніх Шерівців та Добринівців. Тому при плануванні маршруту місця ночівлі слід розмішувати недалеко від сіл, або поповнювати в них запаси води. Оптимальна тривалість подорожі складає 3-4 дні. Загальна протяжність – 25 км.

Перехід	Протяжність
с. Задубрівка – с. Горішні Шерівці	4 км
с. Горішні Шерівці – г. Бердо	6 км
г. Бердо – с. Горохівці	5 км
с. Горохівці – с. Добринівці	3 км
с. Добринівці – с. Ржавинці	7 км

Крім того, початковий і кінцевий об'єкти маршруту мають належне транспортне сполучення. Так від автостанції біля дріжджзаводу у Чернівцях курсує маршрутка «Чернівці - Шубранець», яка їде через с. Задубрівку. Із Ржавинців маршрутка на Чернівці їде о 8:00 та 12:00.

Характеристика основних краєзнавчих об'єктів

с. Задубрівка – початкова точка нашого маршруту. Вперше село Задубрівка згадується в письмових джерелах 20 червня 1453 року під назвою Будилче. При в'їзді в село можна бачити 5 великих реліктових сосен. В центрі села стоять пам'ятник загиблим односельчанам та прикордоннику М. Щербині, уродженцю Чернігівської області, який загинув на околиці села, прикриваючи відхід своїх товаришів. Роботи місцевого скульптора М.І.Ісепенка. Саме в Задубрівці народилась поетеса Параска Амбросій. Зараз в селі працює народна майстриня, вишивальниця Кройтор О.К., лауреат конкурсів,

і проживає народний скульптор Ісопенко М.І., 33 роботи якого прикрашають різні куточки нашого краю. В школі декілька кімнат відведено під краєзнавчий музей. Тут зберігаються речі домашнього вжитку і давні ікони, що їх подарували жителі села. Трохи далі, на схилі горба стоїть церква, збудована в 1905 році.

с. Горішні Шерівці вперше згадується в 1453 році. На околиці села, на горі Городище збереглися рештки земляного укріплення залізної доби (I тисячоліття н.е.), в урочищі гори Горгони – слов'янське поселення (VI – VII ст. н.е.). виявлено також залишки поселень трипільської культури (III – II тисячоліття до н.е.). в Горішніх Шерівцях народився український письменник і перекладач В.І. Карбулицький.

З існуванням оборонної споруди на горі Городище пов'язана легенда, що і досі передається з вуст в уста, але при цьому не має ніякого наукового підґрунтя. Кажуть, що фортеця охороняла кордони Київської Русі. Біля неї виникло невелике поселення. Під час монголо-татарських набігів мирні жителі переховувалися в печері, яку в легенді називають Турецькою півницею. Один з її входів знаходиться в лісі, поблизу

городища, а інший – на території села, в приміщенні колишнього радянського магазину. Офіційні джерела стверджують, що ніяких печер природного або штучного походження тут немає.

Під час екскурсії на городище на схилі гори, що складена пісками, проглядаються великі камені пісковика, можливо складені один на інший, правильної геометричної форми. Між ними є пустоти, що свідчать про можливість існування печери, очевидно штучної. Розповіді ж щодо іншого входу в селі здаються перебільшеними. Відстань між входами складає приблизно 5-7 км. Крім того, між ними протікає річечка Шерівці, рівень води в якій на 20-40 м нижче, ніж входи-виходи.

В центрі села знаходиться церква 1895 року, збудована коштом місцевого пана Задуровича. Він же заклав невеликий парк, у якому проростають дерева червоного дуба, європейського бука, смереки, акації, липи, ясени та інші.

г. Бердо (515,7 м.) – найвища точка рівнинної частини України і всієї Східноєвропейської рівнини. Вершина знаходиться на відстані 6 км від Горішніх Шерівців. Шлях до гори пролягає дубово-буковим лісом, зустрічаються яри та балки. Глибина окремих досягає 10-15 м. і перетнути їх нелегко. Це дещо ускладнює і урізноманітнює рух на маршруті.

Сама гора має пологі схили і виявити вершину досить складно, адже ніяких відміток на горі немає. Розповідають, що раніше на вершині Берди стояв триангуляційний геодезичний знак, який згодом демонтували. На карті 1977 року, як бачимо, він ще позначений.

с. Горошівці розташоване на північ від Берди. Рухатись варто через вершину гори Верхня Коцюба. Тут, в урочищі Горошівська Дача облаштовано місце відпочинку. При бажанні можна вийти в село. В місцевій школі функціонує краєзнавчий музей і школярі залюбки проведуть вам екскурсію. В Горошівцях також є пам'ятник хорватам, які загинули в роки І Світової війни.

Далі рухаємось в західному напрямку через вершини Голяк та Оптичну і незабаром підходимо до околиці Добринівців.

с. Добринівці вперше згадується в історичних документах 1636 року. Розповідають, що люди тут дуже добрі, звідси і назва. На північ від села є давнє городище VI – VIII ст. В 1905 році в селі вибухнув селянський страйк, жителі села брали участь в повстанні 113-го полку 1919 року. Не менш насиченими були і події II Світової війни. В околицях Добринівців та Ржавинців у 1944 році було висаджено партизанський загін О.В. Тканка. Ще й зараз в гущавині лісу можна розгледіти залишки окопів. В Добринівцях народився український письменник і публіцист І. Діброва.

Але ми продовжуємо рух по запланованому маршруту і підходимо до Ржавинців. Непомітно перетинаємо лінію фронту І Світової війни. Ще й досі на полях і в лісі можна бачити окопи і сховища, братську могилу російських воїнів.

с. Ржавинці досить велике, тут проживає майже 4000 жителів. Перші документальні згадки датуються 1441 роком. Саме в цих лісах розгорнув активну діяльність партизанський загін О.В. Тканка, адже село з півдня та заходу оточене лісами. На одному з хуторів села можна бачити партизанську землянку, на іншому – могилу партизанки Ольги Степанової. А в самому селі стоїть пам'ятник героям, що полягли у боротьбі проти фашистів.

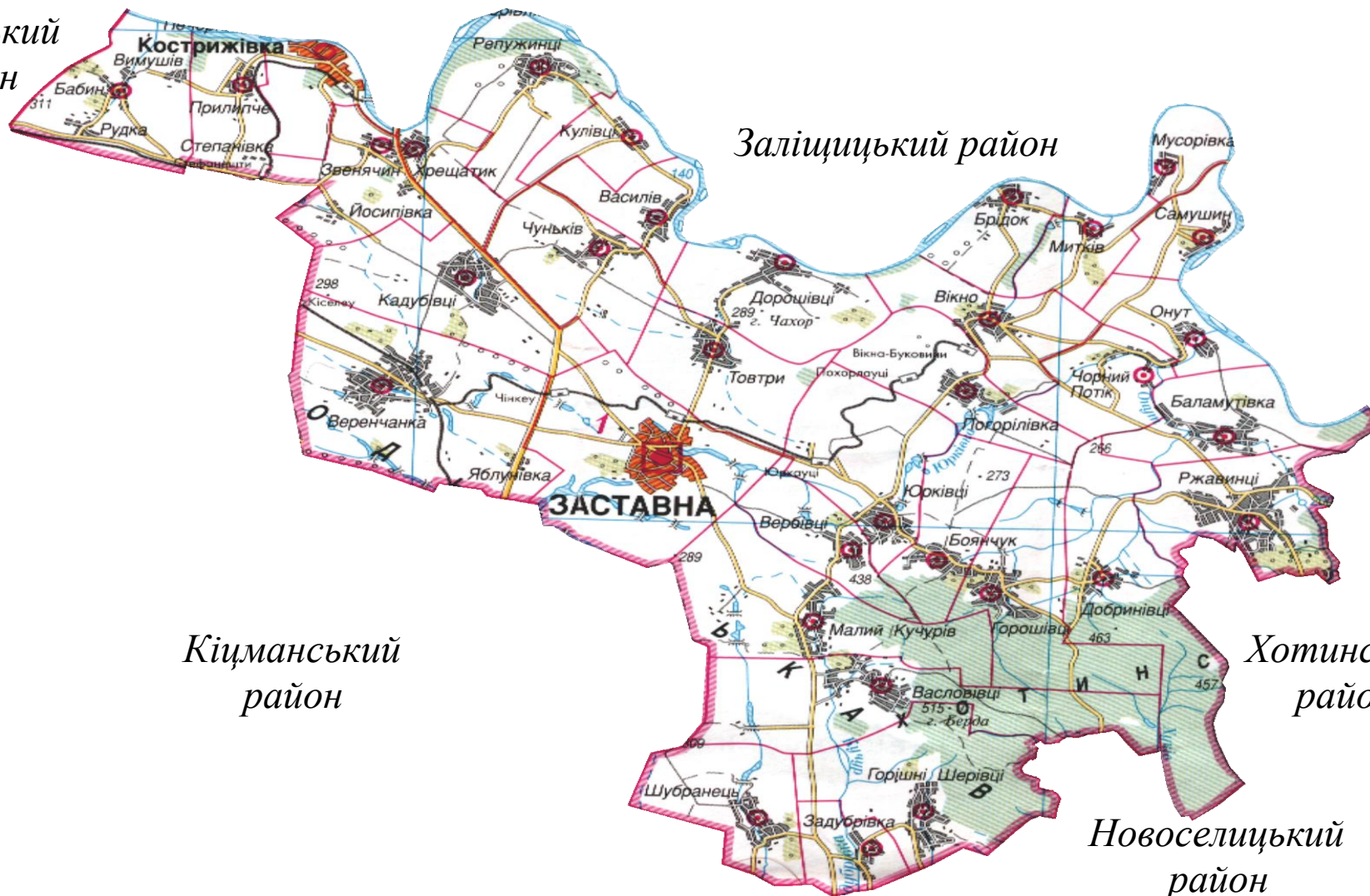
Подорожі рідним краєм дають можливість застосувати на практиці набуті знання. Також вони виховують любов і повагу до Батьківщини. Розроблений туристсько-краєзнавчий маршрут дає можливість людям без спеціальної туристської підготовки подорожувати західною частиною Хотинської височини, яка багата на природні та історичні пам'ятки. Крім того, сходження з маршруту можливе будь-де, адже район подорожі досить густо заселений.

Отже, сподіваємося, що розроблений нами маршрут буде цікавий і новачкам, і досвідченим туристам.

Щасливої і цікавої подорожі!

КАРТА ЗАСТАВНІВСЬКОГО РАЙОНУ

Городен-
ківський
район

Заліщицький район

Кіцманський
район

Хотинський
район

Новоселицький
район

м. Чернівці